

27 СІЧНЯ – МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЖЕРТВ ГОЛОКОСТУ

XIII ЩОРІЧНИЙ КРУГЛИЙ СТІЛ «УКРАЇНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО І ПАМ'ЯТЬ ПРО ГОЛОКОСТ: НАУКОВІ ТА ОСВІТНІ АСПЕКТИ»

27 січня 2020 р. пройшов XIII щорічний круглий стіл «Українське суспільство і пам'ять про Голокост: наукові та освітні аспекти» з нагоди Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. Під час круглого столу відбулись три сесії і презентації книжкових видань, де були представлені 17 доповідей, присвячені різним аспектам досліджень про Голокост. Наш захід відвідали понад 120 учасників: учителі, студенти, вчені, громадські діячі з усієї країни. Організаторами круглого столу були Український центр вивчення історії Голокосту та Goethe-Institut в Україні в партнерстві із посольством держави Ізраїль в Україні.

На початку до учасників круглого столу звернулись представники державних і громадських організацій та дипломатичних місій: Катарина Бук – заступниця директора Goethe-Institut в Україні, Йоав Бистрицький – заступник посла Держави Ізраїль в Україні, Оксана Васильєва – представниця Міністерства закордонних справ України, Антон Дробович – голова Українського інституту національної пам'яті, Катаріна Шаупп-Карманн – перший секретар посольства Німеччини в Україні, Борис Забарко – голова Всеукраїнської асоціації колишніх в'язнів концтаборів і гетто, Любов Легасова – заступниця директора Національного музею історії України у Другій світовій війні, Олександр Лисенко – доктор історичних наук, завідувач відділу історії України періоду Другої світової

війни Інституту історії України НАН України, Йосиф Зісельс – виконавчий співпрезидент Асоціації єврейських організацій та общин України (Ваад України).

Першу сесію «Історія та пам'ять про Голокост: дослідницький вимір» було присвячено різним аспектам у вивченні історії Голокосту та пам'яті про нього. Із доповідями виступили Тетяна Пастушенко, Володимир Зілінський, Максим Гон та Віталій Нахманович.

На наступній мінісесії відбулися презентації видань з історії Голокосту та пам'яті про Другу світову війну. Олександр Білоус і Володимир Сімперович із Національного музею історії України у Другій світовій війні представили книжку «Концтабір Аушвіц. Український вимір», Леся Харченко

Виступ Антона Дробовича

Доповідачі першої сесії

з Німецького фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» розповіла про видання «Бути людиною: Друга світова війна в сучасній документальній прозі», Тетяна Бородіна з Центру досліджень історії та культури східноєвропейського єврейства представила графічну біографію про долю сім'ї Анни Франк, а Анатолій Подольський з Українського центру вивчення історії Голокосту розповів про серію історичних брошур проекту «Захистимо пам'ять».

У наступній сесії «Сучасні неформальні педагогічні практики у навчанні про історію Голокосту» Анна Ленчовська, Анна Ямчук, Надія Уфімцева та Віталій Бобров презентували проекти, які реалізують в Україні громадські організації. Викладання історії Голокосту потребує постійних пошуків нових методів і засобів, гнучкості у роботі, щоб відповідати потребам цільової аудиторії. Спікери третьої сесії

«Ініціативи у сфері збереження пам'яті про Голокост» поділилися досвідом втілення ініціатив державних та неурядових агентів пам'яті у сфері меморіалізації. Свої проекти представили Вікторія Яременко з Українського інституту національної пам'яті, Сергій Буров з Освітнього дому прав людини у Чернігові, Наталя Івчик з ГО «Мнемоніка» у Рівному та спеціальний гість круглого столу Маттіас Ріхтер з Єврейської громади Дюссельдорфа (Німеччина). Ми щиро вдячні усім доповідачам круглого столу, учасникам і колегам, завдяки яким відбувались активні та цікаві дискусії. Велика подяка нашим незмінним партнерам цього щорічного заходу – Goethe-Institut в Україні та посольству Держави Ізраїль в Україні.

*Інформація Українського центру
вивчення історії Голокосту*

27 СІЧНЯ В ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ (матеріали з місць, що охоплені проектом «Захистимо пам'ять»)

БАРАШІ (Житомирська область)

Вшановуючи пам'ять жертв Голокосту, працівники Барашівської сільської ради на чолі із сільським головою Сергієм Варварчуком, заступником Романом Ревчуком, учителями та учні Барашівської школи поклали камінці й запалили лампадки біля меморіалу пам'яті жертв Голокосту, що розташований в урочищі «Сербинівка» за Барашами у напрямку Симонів на місці масового розстрілу і захоронення в серпні та листопаді 1941 р. понад 170 євреїв, жителів колишнього Барашівського району.

Меморіал урочисто відкрили 17 вересня 2019 р.

БАХІВ (Волинська область)

26 січня учні ЗОШ с. Бахів відвідали Меморіал жертвам Голокосту. Учні разом із вчителькою Оленою Анатоліївною Воробей прибрали місце пам'яті, провели урок пам'яті, поставили лампадки. 27 січня Меморіал відвідали представники органів самоврядування м. Ковеля.

БЕРДИЧІВ (Житомирська область)

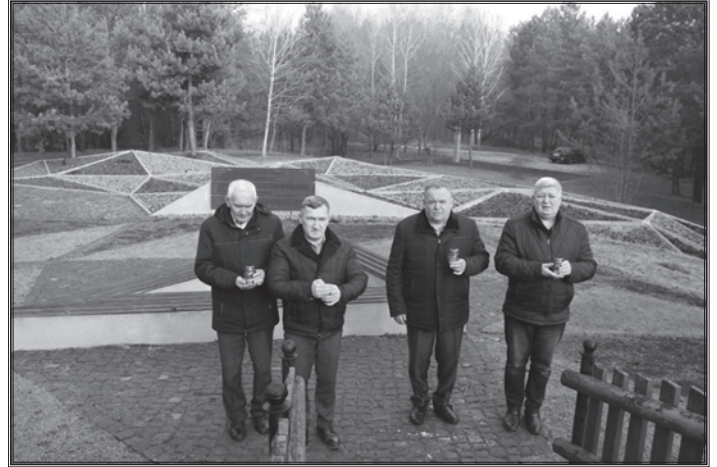
27 січня 1945 р. солдати радянської армії визволили в'язнів найбільшого нацистського табору смерті Аушвіц, що поблизу польського Освенціма. Відповідно до рішення Генеральної

Учасники заходу, с. Бараші

Прибирання місця пам'яті, с. Бахів

Зліва направо: депутат Ковельської районної ради Микола Чуль із фракції Радикальної партії Олега Ляшка (у 1998–2013 рр. був директором школи в селі Рокитниця, нині вчитель історії та правознавства), голова Ковельської районної ради Андрій Броїло, голова депутатської фракції ВО «Батьківщина» в Ковельській районній раді Володимир Андросюк і керівник апарату Ковельської районної державної адміністрації Степан Топольський

Асамблеї ООН, саме 27 січня відзначають Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту. «Голокост, що призвів до винищення однієї третини євреїв і незліченних жертв з-поміж представ-

ників інших меншин, завжди буде для всіх народів застереженням про небезпеки, що таять у собі ненависть, фанатизм, расизм і упередженість», – ідеться у резолюції ООН.

Пам'ять жертв Голокосту вшанували у Бердичеві. Вважають, що саме у Бердичеві гітлерівці вперше в Європі здійснили масовий геноцид єврейського населення. Письменник і журналіст Василь Гроссман писав, що з 20 тисяч бердичівських євреїв, котрі опинилися під нацистською окупацією, у живих залишилися одиниці... Міський голова Василь Мазур зауважив у своєму виступі, що історичну справедливість має бути відновлено: про бердичівську трагедію 1941 р. мають знати не лише на рівні громадських організацій, а й на рівні міждержавному. Цьому сприятиме візит до Бердичева послів

Місце пам'яті у Бердичеві

Місцеві влада і громада на місці пам'яті, м. Бердичів

Німеччини та Ізраїлю, які у вересні 2019 р. взяли участь у відкритті нової постійної виставки, присвяченої подіям Голокосту. Василь Мазур зазначив, що потрібно спільно працювати над створенням у місті масштабного Меморіалу, а влада робитиме все для того, аби про тисячі страчених земляків-євреїв пам'ятали прийдешні покоління.

ЛИПОВЕЦЬ (Вінницька область)

27 січня 2020 р. у Липовецькій ЗОШ № 2 відкрили виставку, присвячену Міжнародному дню пам'яті жертв Голокосту.

Шкільна виставка

ІВАНОПІЛЬ (Житомирська область)

У навчальному закладі Іванополя вчителька історії Олена Ярославівна Гроза оформила інформаційний куточок про історію Голокосту. Було відкрито книжкову виставку «Трагедія Голокосту: пам'ять заради майбутнього» і виставку «Пам'ятники жертвам Голокосту».

На уроці історії в 11 класі Олена Ярославівна розповіла учням про книжки Роберта Кувалека «Табір смерті у Белжеці», зачитала уривки про гірку історичну правду. Учні вшанували пам'ять мільйонів жертв Голокосту хвилиною мовчання.

За словами Генерального секретаря ООН Пан Гі Муна, «люди, які пережили Голокост, будуть із нами не вічно. Але пам'ять про те, що вони пережили, має залишатися з нами...», історії цих людей «мають зберегтися у пам'ятниках, підручниках і, насамперед, у рішучому прагненні людства запобігти геноциду та іншим тяжким злочинам».

<http://ivanopil.school.org.ua>

Виставка у ЗОШ с. Іванопіль

ГОЛОБИ (Волинська область)

27 січня 2020 р. в опорному освітньому закладі «НВК Загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів – гімназія» смт Голоби Волинської області провели урок пам'яті з нагоди Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту. Урок підготувала вчителька історії Олена Миколаївна Оришкевич.

Урок пам'яті у смт Голоби

КОЛОДЯНКА (Житомирська область)

27 січня 2020 р. у селі Колодянка біля пам'ятного знака жертвам Голокосту відбувся захід до Міжнародного дня пам'яті жертв Голокосту та 75-річчя визволення в'язнів найбільшого концтабору Аушвіц-Біркенау в Освенцімі, що на території Польщі.

Учасники заходу, с. Колодянка

На заході були присутні голова районної державної адміністрації Сергій Литвинчук, заступник голови районної державної адміністрації Михайло Остапчук, заступник голови районної ради Зінаїда Ляхович, начальник відділу культури Лілія Бобровська, начальник відділу освіти Олександр Антипчук, сільський голова Людмила Войтович.

Присутні вшанували пам'ять хвилиною мовчання, поклали квіти і запалили свічки.

КИСИЛИН (Волинська область)

Учні ЗОШ с. Кисилин на меморіалі жертвам Голокосту 27 січня 2020 р. та на могилі розстріляних євреїв і місцевих жителів

РАЙГОРОДОК (Вінницька область)

28 січня 2020 р. у ЗОШ с. Райгородок вчителька історії Олена Заєць провела урок пам'яті, відбулись виставка видань проекту «Захистимо пам'ять», перегляд фільму, обговорення, анкетування учнів.

ОСТРОЖЕЦЬ (Рівненська область)

Учні Острожецького ліцею імені Ігоря Єремеева біля Меморіалу жертвам Голокосту у с. Острожець під час проведення уроку пам'яті. Керівник – вчителька історії Оксана Миколаївна Кулішова

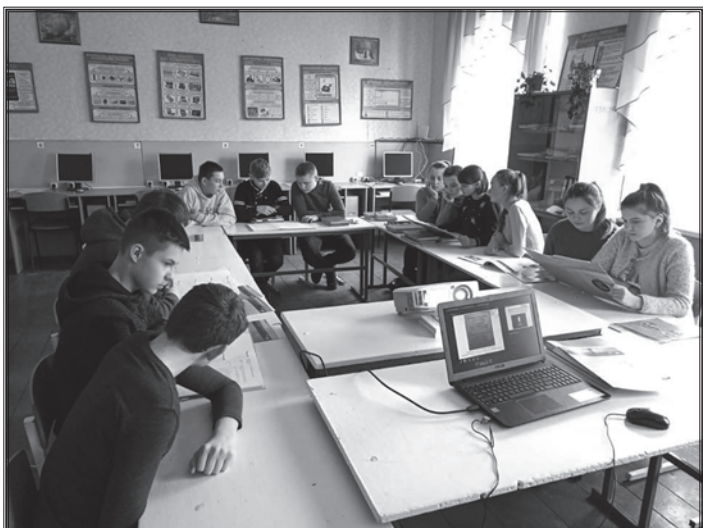

Учасники уроку пам'яті

ЛЮБАР (Житомирська область)

Голова й заступники ОТГ біля Меморіалу

У ЗОШ с. Павловичі (керівник – Наталія Дудка)

ПАВЛОВИЧІ (Волинська область)

27 січня світ вшановує пам'ять жертв Голокосту. Учні школи долучилися до вшанування пам'яті невинних людей, яких убили тільки за те, що вони були євреями. Тематичні години спілкування, виставка літератури розкрили жакливу трагедію єврейського народу, темну сторінку історії ХХ століття. Тема Голокосту для учнів не є новою, під керівництвом Наталії Дудки школярі неодноразово були учасниками краєзнавчих досліджень у с. Кисилін у рамках проекту «Захистимо пам'ять», проводили екскурсії. Трагедія Голокосту – це застереження для усіх нас, до чого може призвести політика нетерпимості та ненависті.

САМГОРОДОК (Вінницька область)

27 січня 2020 р. учні та вчителі Самгородоцької середньої загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів долучилися до вшанування пам'яті мільйонів жертв Голокосту. Вчитель історії Л. А. Кривич провела загальношкільну лінійку на тему: «27 січня – Міжнародний день пам'яті жертв Голокосту». Пам'ятаймо про мільйони загиблих для того, щоб ця трагедія ніколи не повторилася.

Цього дня ми згадуємо ті страшні події, покладаємо квіти до пам'ятних знаків. Маємо бути єдиними у прагненні ніколи не допускати жодних проявів ворожнечі на расовому або національному ґрунті.

Матеріали підготувала Оксана Суцук, кандидатка історичних наук, координаторка проекту «Захистимо пам'ять» у Волинській, Львівській і Рівненській областях

Біля меморіалу – представники ОТГ (голова, заступники)

НАУКОВІ ПОДІЇ

НАУКОВА ДИСКУСІЯ В МУЗЕЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНІ

У музеї відбулася чергова панельна дискусія з учителями історії м. Києва. Цього разу обговорювали тему нацистського окупаційного режиму в Україні в 1941–1944 рр. Партнерами зустрічі стали Інститут післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка та Український центр вивчення історії Голокосту.

У фокусі диспуту була одна з найтрагічніших і найтравматичніших сторінок української історії ХХ ст., а саме період нацистської окупації.

Професор Фелікс Левітас, доктор історичних наук, завідувач кафедри історичної та громадянської освіти Інституту післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка, розповів про сучасні методи викладання цієї теми у школі. Йому вдалося систематизовано окреслити характерні риси нацистського окупаційного режиму, катастрофічні наслідки його деструктивного панування на українських теренах.

Анатолій Подольський, кандидат історичних наук, директор Українського центру вивчення історії Голокосту,

Доповідь Анатолія Подольського

Під час дискусії

сконцентрував увагу на трагедії Голокосту, артикулюючи складні й неоднозначні питання українсько-єврейських взаємин. Історик підкреслив, що, викладаючи історію Голокосту, потрібно розглядати цю трагедію не як минуле виключно єврейського народу, а передусім як складову української історії та один із трагічних епізодів спільного досвіду сусідів, які понад тисячу років співіснують на українській землі. Корисним доповненням до виступу науковця стала презентація освітніх видань Українського центру вивчення історії Голокосту для вчителів.

Науковці музею розповіли про музейні засоби репрезентації цієї теми.

Старший науковий співробітник Олександр Пастернак зазначив: «Музей намагається показувати війну крізь призму окремих людських доль, тому в контексті трагедії Бабиного Яру та пам'яті про неї ми повертаємо жертвам їхні імена, їхні обличчя, їхні людські історії, які свого часу були стерті, забуті й перетворені обома тоталітарними режимами на безликі дані статистики».

Завідувач відділу рухів Опору кандидат історичних наук Олександр Білоус презентував аудиторії науково-документальне видання «Концтабір Аушвіц – український вимір: дослідження, документи, свідчення». Він ознайомив учасників зустрічі із сучасними науковими розвідками на цю тему і представив унікальні біографічні історії мешканців України, які в роки війни опинилися у найстрашнішому нацистському таборі смерті. Видання «Концтабір Аушвіц – український вимір» окрім наукової ваги має ще й надзвичайно потужний навчальний потенціал, оскільки стане у пригоді освітянам як довідкова база для створення програм та уроків на теми нацистського окупаційного режиму, Голокосту та ін.

Ми продовжимо такі методичні зустрічі з учителями для формування збалансованого та об'єктивного погляду на Другу світову війну.

Інформація Національного музею історії України у Другій світовій війні

СЕМІНАР-ПРЕЗЕНТАЦІЯ ПЛАТФОРМИ З ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ «STORIES THAT MOVE» У ПОЛТАВІ

26 і 27 лютого 2020 р. у м. Полтава лектори і тренери Українського центру вивчення історії Голокосту та Освітнього центру «Простір толерантності» працювали разом із вчителями та викладачами професійно-технічних навчальних закладів на дводенному семінарі-презентації інтерактивної платформи з протидії дискримінації «Stories that Move». Спільно із тренерами упродовж двох днів учасники ознайомилися із платформою та її можливостями, із методиками змішаного навчання, навчання видимого мислення, створення безпечного простору. Окремі сесії було присвячено безпосередній роботі із навчальними модулями.

Учасники обговорювали можливість використання платформи на уроках історії, мови, громадянської освіти, правознавства, інформаційних технологій тощо. Проект реалізує в Україні ГО «Простір толерантності» за сприяння Будинку

Заняття проводить Надія Уфімцева

Анни Франк (Амстердам, Нідерланди), у партнерстві з Українським центром вивчення історії Голокосту та за фінансової підтримки Фонду «Пам'ять, відповідальність і майбутнє» (<http://www.stiftung-evz.de/eng/the-foundation.html>).

Партнерами проведення семінару-презентації в Полтаві стали Полтавський обласний інститут післядипломної педа-

Робочі моменти семінару

гогічної освіти ім. М. В. Остроградського та Міський методичний кабінет Полтавського управління освіти.

(Фото: Dana Verstak)

Інформація Українського центру вивчення історії Голокосту

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ВЧИТЕЛІВ

ПОТЕНЦІАЛ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ В ЗАЛУЧЕННІ ДО ВИВЧЕННЯ ІСТОРІЇ ГОЛОКОСТУ ДІТЕЙ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП

Освітня функція музею – це пріоритетний напрям його діяльності. Для Чернівецького музею історії та культури євреїв Буковини це твердження є незаперечним і безсумнівним. Саме тому методи музейної педагогіки активно використовують від моменту створення музею як інституції. Наукові трактування цього терміна не наводитимемо, а зазначимо, що, на наш погляд, музейна педагогіка – це форма взаємовигідної співпраці між музеєм і школою. Для музеїв – це спосіб реалізації своєї освітньої функції. Для школи – це можливість розширення кругозору школярів, поглиблене вивчення певних тем, які потребують особливого підходу та, можливо, додаткового дослідження від учителів. У результаті така співпраця дасть позитивні результати для усіх, а головне – для дітей, які не лише чогось навчаються, а й цікаво та з користю проведуть час.

Як я уже зазначила, з моменту створення нашого музею ми неабияку увагу приділяли освітній роботі, намагаючись при цьому застосовувати сучасні методи та практики, послуговуючись досвідом тих колег, для яких музейна педагогіка – це зовсім не новинка. Наприклад, Єврейський музей Лондона щороку приймає близько 20 тисяч шкільних груп. Єврейські музеї Європи пропонують своїм відвідувачам як постійні, так і тимчасові освітні програми. Причому, зауважу, що низку програм розроблено спеціально для учнів молодшого шкільного віку. Чомусь в Україні побутує думка, що дітям такого віку ще зарано відвідувати музеї, але ми намагаємося активно боротися з цим стереотипом. Цікаво також, що вивчення історії Голокосту у єврейських музеях Європи починається переважно досить рано – зазвичай із 10-річного віку, що у на-

ших реаліях сприймається неоднозначно. Більшість українських учителів працюють зі школярами над вивченням цієї складної теми у старших класах (що, напевно, пов'язано з особливостями шкільної програми, яка, скажемо відверто, взагалі не відводить особливої уваги темі історії Голокосту), тому і до музею вчителі приходять здебільшого із дітьми старшого шкільного віку. Нам доводиться враховувати ці тенденції і відповідним чином організовувати свою роботу. Саме тому більшість тимчасових виставок, присвячених історії Голокосту, які ми проводимо у музеї, орієнтовані на учнів старшої школи. Разом з тим, ми дуже рідко проводимо звичайні виставки, під час яких учні сприймають інформацію лише як пасивні слухачі. Така форма роботи є неефективною, а у деяких випадках – навіть шкідливою. Тому ми намагаємося організувати семінари-практикуми, даючи учням можливість спробувати себе у ролі екскурсоводів, дослідників, журналістів. Таким чином діти не лише збирають певний фактаж, вони опрацьовують отриману інформацію, обмірковують її, ставлять запитання, на які іноді навіть нам, досвідченим музейним співробітникам, непросто відповісти. Важливо також підтримувати зв'язок з учителями й отримувати вичерпну інформацію про особливості групи школярів, для якої заплановано візит. Завдяки цьому можна скоригувати програму семінару, адаптувавши її відповідно до потреб і можливостей групи. Наприклад, у травні 2019 р. в музеї ми проводили тимчасову виставку «Ти, чи знаєш ти, як кричати крук?», яку підготували Центр переслідуваного мистецтва Художнього музею м. Золінген і Товариство Рози Ауслендер із м. Кельн. Захід був присвячений історії життя та творчості Зельми Меєрбаум. У рамках цієї виставки, що на прикладі життя молодшої чернівецької дівчини розповідала історію Голокосту на Буковині, ми підготували два види семінарських занять. Одне – з історичним нахилом, а інше – історико-літературне, орієнтоване

на школярів із хорошим рівнем знань німецької мови. Оскільки Зельма Меєрбаум писала вірші німецькою мовою, ми разом зі школярами не лише читали й обговорювали її твори в оригіналі, а й готували ілюстрації до них та спробували перекласти декілька поезій українською.

Музейна педагогіка може і має працювати не лише в рамках заходів, проведених безпосередньо у музеях, вона покликана допомогти вчителеві організувати навчальний процес у школі. Саме тому, реалізуючи проект «Голокост на Буковині на уроках історії», ми не тільки розробили тимчасову виставку для дітей старшого шкільного віку, а й зібрали архівні матеріали та відеосвідчення, які вчителька історії Наталія Герасим (сьогодні — завідувач Методичного центру закладів освіти управління освіти Чернівецької міської ради) опрацювала і розробила на їхній основі дидактичні матеріали спеціально для вчителів загальноосвітніх навчальних закладів.

Ці матеріали ми поширили серед учителів міста та області для використання на уроках, тож навіть якщо вчитель із певної причини не зможе прийти з дітьми до музею, ми можемо бути впевненими, що найнеобхіднішими матеріалами, які професійно опрацьовані відповідно до навчальних потреб, педагогі забезпечені.

Під час проведення тимчасової виставки «Голокост на Буковині» на нас чекала несподіванка: до музею звернулася вчителька початкової школи з проханням провести екскурсію

для її учнів. Ми не звикли відмовляти відвідувачам, адже працюємо саме для них, та у цьому випадку опинилися у складній ситуації, оскільки виставка була орієнтованою на дітей значно старшого віку. Тож довелося у досить прискореному темпі розробляти спеціальну програму для молодших школярів. Ми самі не очікували тих позитивних результатів, які вдалося отримати. У цьому віці діти відкриті й готові до знайомства з іншими культурами, вони усім цікавляться і ще зовсім не обтяжені стереотипами, нав'язаними зовні. Зрозуміло, що ми прямо не говорили з дітьми про смерть та інші страшні речі, що мали місце в роки Голокосту. Основна частина заняття полягала в ознайомленні з єврейською культурою, а також історією життя єврейської громади Чернівців. Ми поговорили про те, що одного дня усім євреям нашого міста наказали залишити свої домівки, а також про те, як важко було дітям у цій ситуації. Ми розмірковували над тим, що у житті насправді важливо. Діти дізналися, що більшість євреїв ніколи вже не повернулися до Чернівців, і це стало непоправною втратою для нашого міста. Ось, власне, і все. Складні деталі залишилися для обговорення у майбутньому, коли діти вже стануть достатньо свідомими для сприйняття емоційно-травматичного матеріалу. Проте коли ці діти прийдуть до нас і ми продовжимо навчання, наші відвідувачі вже не сприйматимуть історію Голокосту як історію чужого народу. Це буде історія їхнього рідного міста, їхнього краю, що неймовірно важливо.

Група старшокласників на виставці

Заняття для дітей молодшого шкільного віку

Виставка «Голокост на Буковині на уроках історії»

Освітній проект для середнього шкільного віку – дитяча книжка у формі графічної новели «Піжмурки зі смертю»

Тому я постійно стверджую, що ознайомлення з єврейською культурою та історією краю у ранньому шкільному віці — це один із ключових етапів вивчення історії Голокосту. Не можна починати навчання з історії про смерть, спочатку потрібно говорити про життя! Музейна педагогіка дає нам можливість експериментувати з формами і методами роботи, а також способами подання матеріалу учням. Однією з найновіших розробок музею є дитяча книжка у формі графічної новели «Піжмурки зі смертю», яку ми створили у рамках проекту в співпраці з Єврейською громадою м. Дюссельдорф (керівник проекту — Маттіас Ріхтер). Книжка розрахована на учнів середнього шкільного віку, її можна використовувати під час уроків у школах, а також може бути частиною домашньої бібліотеки. Четверо героїв книжки — це буковинці, яким у зовсім юному віці довелося пережити Голокост. Їхні невідомі історії життя нікого не залишать байдужим. Безпосередню сюжетну лінію доповнено історичними довідками, глосарієм, запитаннями для самоперевірки. Крізь усю книжку читачів супроводжують двоє дітей-сучасників, які у формі діалогу докладніше пояснюють певні незрозумілі моменти або ж провакують до роздумів і подальших обговорень прочитаного з друзями або однокласниками. Ми вже провели декілька семінарів-апробацій для школярів (як у музеї, так і у школах), які засвідчили, що діти середнього шкільного віку з цікавістю сприймають такий формат навчання. У майбутньому на основі книжки ми плануємо розробити декілька тематичних семінарів, які допоможуть розглянути різні аспекти історії Голокосту на Буковині.

Підсумовуючи, зауважу, що музейна педагогіка є надзвичайно корисним і дієвим інструментом для вивчення історії

Голокосту. Щоправда, є і низка труднощів та додаткових проблем, які доводиться долати, однак переваг усе ж більше.

Сьогодні у Чернівцях тривають роботи зі створення Історико-меморіального комплексу пам'яті жертв Голокосту на Буковині. Попри те, що цей заклад буде відкрито лише за декілька років, освітній відділ майбутнього музею вже працює. Спільно з педагогами ми розробляємо тематичні уроки, які пропонуватимемо у школах міста та області. Спеціально для майбутнього музею ми розробили освітню концепцію, яка стане основою музейних програм. Сподіваємося, що зможемо запропонувати дітям і вчителям широкий спектр заходів, серед яких вони знайдуть щось цікаве та корисне для себе.

Музейна педагогіка — це досить складне та багатогранне явище. Надзвичайно важливо завжди залишатися в контакті з дітьми та педагогами, розуміючи їхні потреби та інтереси. Під час реалізації музейних освітніх проектів ми завжди залуцаємо до роботи вчителів, у компетентності яких цілком впевнені. Я безмежно вдячна нашим друзям-педагогам за їхню роботу та допомогу. Переконана, що музейна педагогіка — це невід'ємний інструмент у вивченні історії Голокосту, оскільки музеї збирають і опрацьовують величезний масив інформації саме для того, щоб у доступній формі донести дітям непросту історію, позбавлену вигадок чи неперевіраних фактів. Разом із тим, музеї можуть запропонувати таку форму роботи, яку неможливо організувати у школі, а також розкажуть те, про що не написано у жодному шкільному підручнику.

*Анна Ямчук, кандидатка політичних наук,
менеджерка музейних програм і зв'язків із громадськістю
Чернівецького музею історії та культури євреїв Буковини*

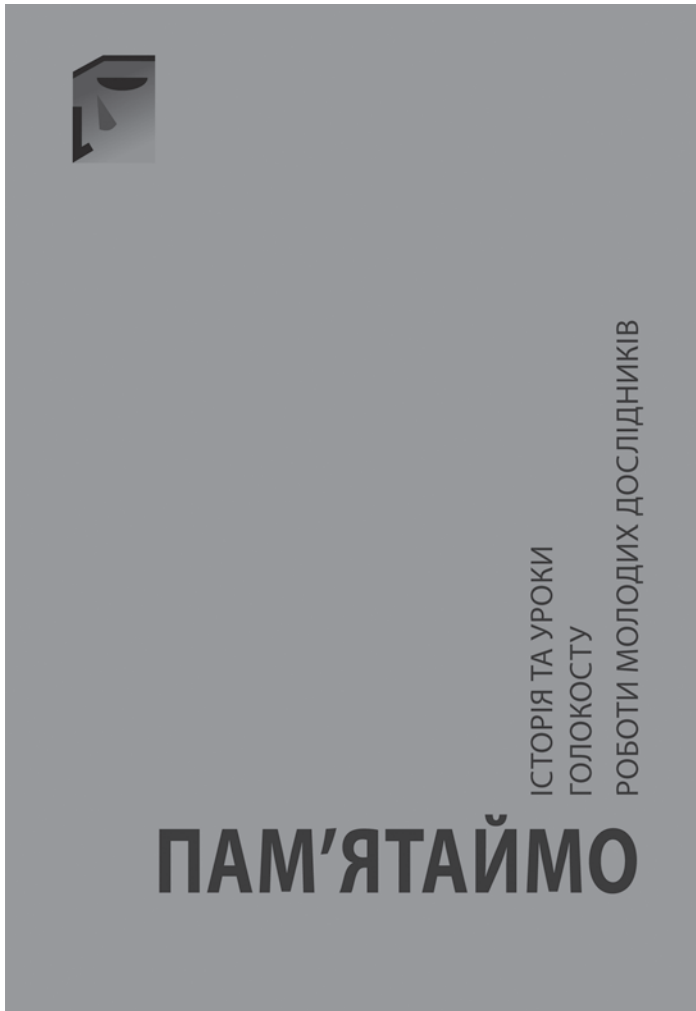

Учасники першого семінару

НОВІ ВИДАННЯ ЦЕНТРУ

Український центр вивчення історії Голокосту з величезною приємністю представляє два нові видання: збірку найкращих учнівських науково-дослідних робіт і альбом найкращих учнівських творчих робіт з історії Другої світової війни, історії Голокосту на теренах України. У першому виданні розміщено повні тексти дослідницьких праць, у другому — художні, образотворчі роботи й літературні тексти переможців Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» імені І. Б. Медвинського, які були представлені та успішно захищені на конкурсі упродовж останніх десяти років, від 2010 до 2019-го.

Видання присвячено ХХ ювілейному конкурсу «Історія і уроки Голокосту» ім. І. Б. Медвинського.

Пам'ятаймо. Історія і уроки Голокосту. Роботи молодих дослідників 2010–2019 рр. — Київ: Український центр вивчення історії Голокосту, 2020. — 612 с.

У виданні зібрано повні тексти дослідницьких праць переможців Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» імені І. Б. Медвинського 2010–2019 рр. Цей конкурс є одним із найважливіших освітніх щорічних заходів Українського центру вивчення історії Голокосту.

Роботи молодих дослідників і дослідниць присвячено різноманітним аспектам історичної долі українського єврейства в роки Другої світової війни, історії Голокосту на теренах України.

Збірник буде важливим і корисним для учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів України, які цікавляться історією ХХ ст. та планують брати участь в учнівських конкурсах, присвячених історії Голокосту, а також для усіх небайдужих до цієї теми.

Пам'ятаймо. Історія і уроки Голокосту. Роботи молодих митців / Український центр вивчення історії Голокосту, Національний музей історії України у Другій світовій війні. Меморіальний комплекс. — Київ, 2020. — 156 с.

Пропоноване видання є альбомом найкращих учнівських творчих робіт з історії Другої світової війни, історії Голокосту на теренах України. У ньому вміщено художні, образотворчі роботи й літературні тексти переможців Всеукраїнського конкурсу учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І. Б. Медвинського, які здобули найвищу оцінку журі упродовж останніх 10 років (2010–2019 рр.).

Роботи молодих митців демонструють спроби осмислення надважкої теми Другої світової війни, історії Голокосту на теренах України через візуальні образи та літературне слово. Видання буде важливим і корисним для учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів України, які цікавляться історією ХХ ст. і планують брати участь в учнівських конкурсах, присвячених історії Голокосту, а також для усіх небайдужих до цієї теми.

Створення такого альбому учнівських творчих робіт стало можливим завдяки величезній допомозі з боку Національного музею історії України у Другій світовій війні. Висловлюємо щире вдячність співробітникам Музею: заступниці директора Любові Легасовій, науковцям і співробітникам Олександрі Білоусу, Олесі Собкович, Андрію Мойсеєнку та іншим. Також дякуємо за фінансову підтримку цього видання посольству держави Ізраїль в Україні, Фонду Шолом-Алейхема.

НОВИНИ БІБЛІОТЕКИ ЦЕНТРУ

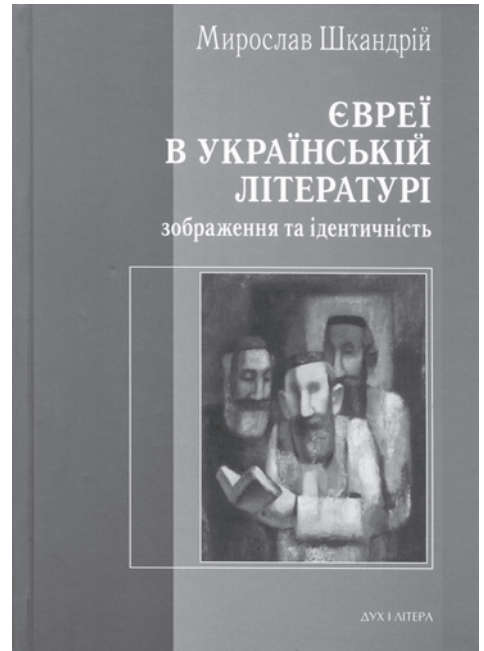

Дудка Н. З. Місяця пам'яті як об'єкти туристичних маршрутів для учнів шкіл: методика проведення

У виданні узагальнено досвід у галузі розроблення та проведення навчальних екскурсій, проаналізовано екскурсійні можливості місцевості й методичні засади використання історичних джерел, пам'яток культури в процесі створення маршрутів і текстів екскурсій.

Методичні рекомендації розраховані на вчителів історії, керівників туристично-краєзнавчих гуртків, які займаються підготовкою та проведенням екскурсій з теми історії Голокосту в закладах освіти.

Шкандрій Мирослав. Євреї в українській літературі. Зображення та ідентичність / Пер. з англ. Наталії Комарової. — Київ: Дух і Літера, 2019. — 352 с. — (Серія «Бібліотека юдаїки»).

У книжці канадського мистецтвознавця і літературознавця Мирослава Шкандрія (нар. 1950 р.) проаналізовано, як в українській літературі XIX–XXI ст. відображено єврейську присутність на українській землі. Автор досліджує основні сюжети, образи та парадигми української літературної традиції, пов'язані з українсько-єврейськими відносинами, а також їхню інтерпретацію в різні періоди історії — від відчуження, неприязні та протистояння до порозуміння, взаємодії та спільної боротьби за громадянські та національні права.

Видання орієнтоване на широке коло читачів.

Фишгойт Михаил. Надежда умирает последней. — Киев: Дух і Літера, 2019. — 384 с.

В книзі представлені воспоминання Михаила Фишгойта, свидетеля советской эпохи. Его тернистый путь, начатый им как добровольцем Красной армии, которому пришлось пройти весь ужас отступления из Крыма, он продолжил в роли разведчика, который дошел до Берлина победителем нацизма. Следующие годы — это опыт ГУЛАГа после доноса одного из товарищей.

Книга Фишгойта убедительно опровергает лживые советские версии истории Второй мировой войны и является одним из самых ярких свидетельств того времени.

Бохман Нухим. Семейная книга. — Киев: Дух і Літера, 2019. — 440 с.; ил.

Книга-мемуар, передающая жизнь автора на фоне повседневности Советского Союза. В этой книге не только судьба автора — в ней эпоха. Может быть, одна из самых трагичных эпох в истории человечества, эта эпоха вместила в себя множество светлых и сильных человеческих судеб. Такова судьба и автора книги. Судьба человека, солдата, свидетеля и участника, и судьба писателя.

Книга для широкого круга читателей.

Стяжкіна Олена. Стигма окупації: Радянські жінки у самобаченні 1940-х років. — Київ: Дух і Літера, 2019. — 384 с. — (Серія «Бібліотека спротиву, бібліотека надії»).

Це книжка про війну та неспроможність людей досягнути окупаційний досвід як у момент його проживання, так і у перші роки після вигнання нацистів.

Дослідження побудовано навколо історії трьох жінок і двох режимів, один з яких змушував своїх громадян бути радянськими й героїчно загинути, а інший — нацистський — зречтисся й радянського, й людського. У книжці йдеться про розпач і виживання, про відмінності у розумінні та сприйнятті добра й зла, про пошуки й обрання стратегій життя та смерті, про тонкі й непевні грані між колаборацією та праведністю, спротивом і відстороненням, мародерством і підтримкою інших. Це також аналіз жіночого досвіду й травматичного й нестабільного процесу пошуку слів та механізмів самоопи-сання у контекстах «подвигу», «зради», «ворогів», «героїв», що змінювались впродовж 1940-х років як унаслідок внутрішніх інтенцій дієвиць, так і під тиском усталених державних пропагандистських настанов щодо «правильної поведінки» радянських громадян під окупацією. Це історія формування державної політики стигматизації окупованих і самостигматизації людей, що вважали себе радянськими. Це історія нелінійності досвіду війни, викладена некодифікованою мовою самих жінок, одна з яких шукала для себе канонічної героїчної біографії, друга сміливо й відчайдушно боролася за виживання, а третя — рятувала інших без огляду на ризик покарання нацистською або радянською владою.

ОГОЛОШЕННЯ

ОСВІТНІЙ КУРС ДЛЯ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ І МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ

«Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення» (Київ — Берлін, травень — грудень 2020 р.)

Український центр вивчення історії Голокосту спільно з Музеєм і Меморіалом «Будинок Ванзейської конференції» оголошують відбір учасників освітнього курсу «Геноцид євреїв Європи: історична перспектива та підходи до вивчення». Освітній курс триватиме протягом травня — грудня 2020 р. і складатиметься з навчального семінару у Києві **29—31 травня 2020 р.**, навчальної подорожі до Музею та Меморіалу «Будинок Ванзейської конференції» **9—13 вересня 2020 р.** та підсумкової зустрічі учасників проекту різних років у Києві **18—20 грудня 2020 р.**

(Наведені дати є попередніми і можуть змінюватися. Про зміни учасникам буде повідомлено завчасно, щонайменше за три тижні.)

Брати участь в освітньому курсі можуть студенти, аспіранти українських закладів вищої освіти та науковці-початківці, котрі мають виражений дослідницький інтерес до різних аспектів геноциду євреїв під час Другої світової війни і питань, пов'язаних зі вшануванням пам'яті про ці події. Вітаємо історичні дослідження, а також міждисциплінарні підходи до теми (наприклад, психологія, філософія, культурологія, література, мистецтво, компаративістика, комеморативні практики тощо).

Достатнє для розуміння та спілкування знання англійської мови є обов'язковим!

Під час участі в освітньому курсі буде можливість обговорити теми, пов'язані з нацистською ідеологією, особливостями

ми порівняння геноцидів, формуванням політики пам'яті про Другу світову війну в Україні та Німеччині. Також заплановано відвідання тематичних музейних і меморіальних комплексів, ознайомлення з музейною культурою та комеморативними практиками, їх порівняння.

Участь в усіх заходах курсу є обов'язковою. Після закінчення курсу учасники мають можливість підготувати публікацію за результатами участі у проекті. Публікації учасників буде розміщено на сайті УЦВІГ, у бюлетені «Уроки Голокосту», найкращі буде надруковано у науковому часописі «Голокост і сучасність. Студії в Україні та світі».

Організатори відшкодовують харчування та проживання учасників у Києві та Берліні, витрати на передбачені програмою екскурсії та безкоштовно надають навчально-методичні матеріали.

Проїзд до/з Києва, а також витрати на переліт до/з Берліна — за рахунок учасників (є ймовірність, що закордонну подорож оплатять спонсори). Заявку на участь у семінарі можна заповнити через онлайн-форму за посиланням: <https://forms.gle/BwQp73xKkV8XihGKA> (доступне також на сайті УЦВІГ www.holocaust.kiev.ua).

Освітній курс здійснюється за фінансової підтримки Музею та Меморіалу «Будинок Ванзейської конференції». З додатковими запитаннями звертайтеся: Український центр вивчення історії Голокосту, тел./факс: (044)285-90-30, електронна адреса: uhcenter@holocaust.kiev.ua.

**ОСВІТНІЙ СЕМІНАР-ШКОЛА «ІСТОРІЯ ГОЛОКОСТУ В УКРАЇНІ:
вивчення, викладання, пам'ять» (м. Кам'янець-Подільський, липень 2020 р.)**

Український центр вивчення історії Голокосту у співпраці з Меморіалом «Яд Вашем» (Єрусалим) і за підтримки Асоціації єврейських громадських організацій та общин України (Ваад України) та посольства Держави Ізраїль в Україні оголошує набір учасників освітнього семінару-школи «Історія Голокосту в Україні: вивчення, викладання, пам'ять».

Семінар проводять для вчителів історії та інших суспільних дисциплін середніх навчальних закладів України. Під час навчання у форматі лекцій, дискусій, тренінгів, екскурсій та обговорень учасники розглянуть різноманітні аспекти історії Голокосту на теренах України та Європи, політику тоталітарних режимів, нацистський геноцид щодо євреїв, рух Опору, українсько-єврейські взаємини в міжвоєнний період та під час Голокосту, особливості ідеології нацистського антисемітизму, міждисциплінарні підходи до історії Голокосту, інші геноциди Другої світової війни та сучасності, питання історичної пам'яті тощо. Значну частину програми буде присвячено обговоренню методик викладання історії Голокосту в школі.

Семінар відбудеться 12–17 липня 2020 р. у м. Кам'янець-Подільський.

Термін подання заявки – до 18 травня 2020 р.

Відповідь (орієнтовно) – 27–29 травня 2020 р.

Учасників цього навчально-методичного семінару, які запропонують власні авторські методики або методичні розробки з різноманітних аспектів теми, розпочнуть викладання теми у власних навчальних закладах або вдосконалять власні підходи за результатами навчання, буде запрошено взяти участь у навчально-методичному стажуванні в Музеї «Яд Вашем» (Єрусалим) та інших освітніх програмах партнерів УЦВІГ.

Заявку на участь у семінарі потрібно заповнити через онлайн-форму за посиланням: <https://forms.gle> (доступне також на сайті УЦВІГ <http://www.holocaust.kiev.ua>).

Організатори забезпечують харчування та проживання учасників упродовж часу проведення семінару, витрати на екскурсії та безкоштовно надають навчально-методичні матеріали (незалежно від конкурсної або позаконкурсної участі).

Прізд до/від місця проведення семінару – за рахунок учасників.

Вступний внесок за участь у семінарі-школі на конкурсній основі – 500 грн (потрібно сплатити упродовж тижня після підтвердження участі). Мінімальна кількість учасників за конкурсним відбором – 20 осіб, максимальна – 25 осіб.

Вартість участі в семінарі-школі поза конкурсом – 6100 грн (потрібно сплатити упродовж тижня після підтвердження вашої реєстрації у листі від організаторів). Максимальна кількість позаконкурсних місць у школі – 10. Позаконкурсна участь означає, що місце гарантовано закріплене за учасником одразу після сплати зазначеної вартості. Гарантована реєстрація відбуватиметься за поданням заявок до набирання повної кількості позаконкурсних місць. Якщо охочих буде більше, усі понад першу десятку автоматично братимуть участь у загальному конкурсі. За умови звільнення місць (відмова, хвороба, немає оплати) право позаконкурсної участі перейде до наступного за чергою заявника.

Проживання та харчування позаконкурсних учасників буде організовано централізовано разом з усією групою. Позаконкурсна участь у семінарі-школі НЕ означає автоматичної участі в навчально-методичному стажуванні в Музеї «Яд Вашем» (Єрусалим) та/або інших освітніх програмах партнерів УЦВІГ.

У разі відмови від участі після 15 червня для позаконкурсних учасників і після 22 червня для інших учасників **вступні внески НЕ повертають**. Участь в усіх заходах освітнього семінару-школи є обов'язковою.

Усі учасники школи отримають сертифікати відповідно до постанов Кабінету Міністрів України № 800 і № 1133 про порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників. За потреби буде можливою укладення між закладом освіти та ВГО «Український центр вивчення історії Голокосту» договору про надання освітніх послуг із підвищення кваліфікації.

Програма освітнього семінару-школи «Історія Голокосту в Україні: вивчення, викладання, пам'ять» складається з **38 навчальних годин**.

Із додатковими запитаннями звертайтеся:

Український центр вивчення історії Голокосту

тел./факс: (044)285-90-30

електронна адреса: uhcenter@holocaust.kiev.ua

Інститут вивчення та викладання Голокосту і прав людини ім. Ольги Ленгель (Нью-Йорк) та Український центр вивчення історії Голокосту (Київ) оголошують набір учасників на семінар-школу «Вчимося з минулого – діємо заради майбутнього». Навчання про історію Голокосту і права людини (Київ, 18–22 серпня 2020 р.).

Семінар є спільним заходом Інституту ім. Ольги Ленгель (The Olga Lengyel Institute, New York) та Українського центру вивчення історії Голокосту.

Метою семінару-школи є покращити рівень навчання про історію Голокосту та права людини в Україні. Програма надає можливість поєднати український і міжнародний досвід у викладанні цих тем та обґрунтуванні актуальності історичних подій у сьогоднішні.

Завданнями семінару-школи є:

- поглибити знання вчителів-учасників щодо історичних та сучасних інтерпретацій подій Голокосту;
- розглянути вплив стереотипів, упереджень і дискримінації на особистісному, груповому та суспільному рівнях;
- надати розуміння особливостей єврейського життя до та після Голокосту;
- заохотити використання інноваційних методів навчання, зокрема під час позакласних заходів, та співпрацю шкіл з іншими установами та організаціями;
- стимулювати поєднання навчання про Голокост та права людини.

Програма семінару-школи спрямована на підтримку учасників та оснований на принципах прав людини та практичного навчання.

Методологія проведення має сприяти залученню учасників, саморефлексії та високому рівню взаємодії. Навчання відбуватиметься шляхом лекцій, роботи з прикладами, обговорень, рефлексії, групової роботи, перегляду відео, навчальних відвідань, запрошення гостей промовців та використання свідчень очевидців тощо.

Програма семінару-школи складається з 32 академічних годин.

Мови семінару: українська та англійська (з перекладом).

Семінар-школа являє 5-денну інтенсивну програму, призначену для освітян, учителів середньої та старшої школи. Він відбудеться 18–22 серпня 2020 р. в м. Києві. Майбутні учасники школи мають продемонструвати певний досвід викладання про Голокост, а також мотивацію продовжувати навчати про Голокост і права людини після участі у школі.

Після семінару-школи учасники зможуть взяти участь у програмі мінігрантів задля втілення освітніх проектів зі своїми учнями та донесення отриманої інформації до учнів власних шкіл і місцевих громад.

Вступний внесок за участь у семінарі-школі становить 500 грн (потрібно сплатити упродовж тижня після підтвердження участі). У разі відмови від участі після 3 серпня 2020 р. **вступні внески НЕ повертають**.

Інститут ім. Ольги Ленгель за співфінансування Нідерландського єврейського гуманітарного фонду (Гаага) покриває витрати на навчання, проживання та харчування упродовж програми семінару.

Прізд до/від місця проведення семінару-школи – за рахунок учасників.

Усі учасники школи отримають **сертифікати про участь** із зазначенням 32 академічних годин.

Запрошуємо зацікавлених освітян заповнювати форму реєстрації за посиланням: <https://forms.gle/SDgCbu8heRJqojVR8>.

Зверніть увагу, що участь в усіх заходах програми є обов'язковою! Кінцевий термін реєстрації: **15 червня 2020 р.** Очікуйте на підтвердження участі до **22 червня 2020 р.**

Якщо у Вас виникли запитання, звертайтеся за адресою ihcenter@holocaust.kiev.ua або телефоном (044)285-90-30. Якщо з якоїсь причини Ви не маєте змоги заповнити форму заявки онлайн, повідомте нас про це.

ПОДОЛАННЯ МИНУЛОГО І КОНФЛІКТИ ПАМ'ЯТІ 24 вересня – 2 жовтня 2020 р., Лейпциг, Берлін і Дрезден (Німеччина)

Організатори

Захід організує Молдова-Інститут Лейпциг (Moldova-Institut Leipzig) у співпраці з факультетом історії і філософії Державного університету Молдови та Чернівецьким національним університетом ім. Юрія Федьковича в рамках програми Німецької служби академічних обмінів (DAAD) «Східно-західне партнерство: академічний обмін та наукова співпраця з метою безпеки, співпраці і розвитку громадянського суспільства в Європі».

Учасники

Цільова група – це грузинські, молдавські, українські та німецькі студенти, аспіранти і викладачі гуманітарних і соціальних наук (історія, журналістика, політологія і культурологія), які займаються питаннями культури пам'яті та переоцінки минулого в рамках навчання чи наукової або професійної діяльності.

Мета і поставлені запитання

Позиція партії «Альтернатива для Німеччини» щодо Голокосту, збільшення історичної дистанції від подій Другої світової війни, відхід покоління свідків і нові виклики, як-от зростання міграції, зумовлюють певний злам у культурі пам'яті у Німеччині.

Мета воркшопу у Лейпцигу та Берліні – проаналізувати ставлення до націонал-соціалістичного минулого, часів сталінського терору та епохи Німецької демократичної республіки, сфокусувати увагу на викладенні подій Голокосту, а також з'ясувати полемічні моменти останніх десятиліть і поглибити мережу обмінів. Наш проект ставить на перший план питання про те, яке бачення історії ХХ століття мають учасники з Республіки Молдова, України, Німеччини та Грузії. Проект зосереджується на таких запитаннях:

- Що означає переоцінка минулого в Німеччині сьогодні?
- Чому знову й знову виникають конфлікти пам'яті і дискусії щодо інтерпретації минулого?

- Які ще мають бути форми вшанування та пам'яті, зважаючи на те, що ми поступово втрачаємо свідків тих часів?

Форма роботи

Проект передбачає ознайомлення з культурою пам'яті на прикладі міст Лейпциг і Берлін. Учасники матимуть можливість пов'язати отримані знання з відповідними місцями пам'яті, проаналізувати їх вплив і дати критичну оцінку їхній концепції. У рамках воркшопу передбачено фахові доповіді, дискусії, відвідини музеїв, а також тематичні екскурсії. Заплановано обговорення за круглим столом та виконання індивідуального завдання (проектна робота). Міжнародний воркшоп також дає можливість виступити з власною науковою доповіддю.

Фінансування

Фінансування проекту відбувається коштом Міністерства закордонних справ ФРН. Молдова-Інститут Лейпциг покриває витрати на участь у програмі, проживання, харчування, проїзд.

Заявку

Заявку можна подавати німецькою, англійською, російською та румунською мовами. У ній мають бути такі документи:

- повне (без пропусків) резюме у вигляді таблиці;
- мотиваційний лист (1 сторінка);
- інформація про знання мов (у довільній формі; документ про підтвердження відповідних знань не є передумовою, але буде перевагою).

Просимо подавати усі документи у формі зведеного PDF-файлу.

Заявки можна надсилати за електронною адресою moldova@uni-leipzig.de.

АНОНС НАСТУПНОГО НОМЕРА

1. ХХ Всеукраїнський конкурс учнівських робіт «Історія і уроки Голокосту» ім. І. Б. Медвинського.
2. Методичні розробки.
3. Новини бібліотеки Центру.
4. Нові видання Центру.
5. Оголошення.

Адреса редакції:
Український центр вивчення історії Голокосту
вул. Генерала Алмазова, 8, оф. 109
01011, Київ-11, Україна
Тел./факс: +38 (044) 285-90-30
www.holocaust.kiev.ua
e-mail: uhcenter@holocaust.kiev.ua

Редакційна колегія:
Любов Кремінець
Анатолій Подольський
Олена Пазюк

Дизайн, комп'ютерна верстка:
Марина Кулікова

Видруковано:
ФОП Козлов О. М.
м. Київ, 03170, бул. Романа Ролана, 13Г
тел./факс: +38 (044) 206-46-20
Наклад 700 прим.